

Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa.

Esityksen mukaan niissä päivärahaetuuksissa, jotka lasketaan henkilön palkan perusteella, vähennettäisiin aikaisempien vuosien tapaan työtulosta tai maksettavasta etuudesta

työntekijäin eläkemaksua ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua vastaava osuus. Etuuksista tehtävän vähennyksen määräksi ehdotetaan 4,8 prosenttia vuonna 2003.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Työeläke- ja työttömyysturvan rahoitusta muutettiin 1990-luvun alkupuolella siten, että rahoitusvastuuta jaettiin. Palkansaajilta on vuodesta 1993 lukien peritty työntekijäin eläkemaksua ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua. Näiden maksujen yhteismäärä on vuosina 1993—2001 vaihdellut 3,2—6,1 prosentin välillä. Mainittujen maksujen yhteismäärä vuonna 2002 on ollut 4,8 prosenttia, kun työttömyysvakuutusmaksua on peritty palkansaajalta 0,4 prosenttia ja työntekijäin eläkemaksua 4,4 prosenttia.

Työntekijämaksujen ansiotasoa alentava vaikutus on lain mukaan otettu huomioon eri päivärahoissa laissa säädetyn erillisen laskennallisen vähennyksen kautta. Eri etuuksissa vähennys on tehty joko päivärahan perusteena olevasta työtulosta taikka etuudesta. Tapaturmavakuutuslain mukaisessa päivärassassa vähennys tehdään etuudesta, kun sairaus- ja työttömyyspäivärahoissa sekä kuntoutusrahalain mukaisissa päivärahoissa vähennys tehdään etuuden perusteena olevasta työtulosta.

Tehtävästä vähennyksestä ja sen määrästä on säädetty vuodesta 1993 lukien vuosittain annetussa erillislaissa työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa. Tehdyn vähennyksen määrä on vaihdellut 1,5 prosentista 5 prosenttiin. Vuonna 2002 vähennyksen määrä on ollut 4,8 prosenttia.

Vuoden 1993 alusta voimaan tulleessa laissa työntekijäin työeläkemaksun huomioon ottamisesta päivärahoissa (1344/1992) säädetään, että työeläkemaksu tulee ottaa huomioon sairausvakuutusasetuksen 10 §:n tarkoittamissa tapauksissa eli niin sanottujen kuuden kuukauden tulojen osalta, työttömyyspäivärahoissa ja tapaturmavakuutuslain mukaisissa päivärahoissa. Vuodesta 1996 lukien vähennys on tehty kaikista sairausvakuutuksen päivärahan perusteena olevista palkan-

saajan työtuloista. Lisäksi mainitut maksut on tullut ottaa huomioon myös kaikissa sellaisissa päivärahoissa, joissa päivärahaetus määräytyy henkilön työ- tai virkasuhteessa saamiensa työtulojen perusteella. Vuodesta 1994 lukien päivärahaetuuksia vahvistettaessa on eri päivärahaetuksissa otettu huomioon sekä palkansaajalta perittävän työeläkemaksun että työttömyysvakuutusmaksun ansiotasoa alentava vaikutus.

2. Keskeiset ehdotukset

Sosiaalivakuutuksen päivärahan tarkoituksena on turvata vakuutetulle kohtuullinen toimeentulo niissä tilanteissa, joissa vakuutettu on estynyt sairauden, tapaturman, työttömyyden tai muun vastaavan syyn vuoksi saamasta normaalia ansiotuloa. Päiväraha määritellään eri järjestelmissä tiettyinä prosentiosuutena ansiotuloperusteesta. Siten päivärahan perusteena oleva ansiotulo tulisi määritellä mahdollisimman oikein vastaamaan vakuutetun vakiintunutta ansiotasoa. Tämän vuoksi viimeisimmän maksetun palkan sijasta ansiotuloperusteena käytetään pääsääntöisesti vakuutetun verotuksessa vahvistettua tuloa tai pidemmän aikavälin keskiarvoa.

Työntekijältä palkasta perittävät lakisäätteiset työntekijämaksut alentavat henkilön tuloa hänen ollessa työelämässä. Mikäli henkilö on esimerkiksi sairauden vuoksi estynyt tekemästä työtään, hänellä on oikeus sairauspäivärahaan. Päivärahan taso on määritelty sairausvakuutuslaissa. Henkilön saama etuus korvaa vakuutetulle sairauden vuoksi menetettyä ansiota sairausvakuutuslaissa säädetyn korvaustason mukaisesti. Sairauspäiväraha on henkilölle veronalaista tuloa, mutta siitä ei peritä vastaavia työntekijämaksuja kuin hänen ansaitsemasta palkasta. Palkkatulosta perittävät lakisäätteiset työntekijämaksut kuitenkin huomioidaan voimassa olevan lain mukaan etuutta vahvistettaessa ja näin pyritään säilyttämään etuuden korvausaste pal-

kasta suhteellisesti samalla tasolla.

Päivärahaetuuksien korvaustaso suhteessa sen perusteena oleviin työtuloihin vaihtelee eri etuusjärjestelmissä. Erot perustuvat etuuksien eri tarkoituksiin ja tavoitteisiin. Esimerkiksi tapaturmavakuutuksen päivärahan tasossa (100 %) on huomioitu muun muassa etuuteen liittyvä vahingonkorvauslementti. Korkean korvaustason vuoksi tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettava päivärahaetuus voi olla samansuuruinen kuin sen perusteena oleva työtulo, jolloin nettoetuus ilman vähennystä muodostuu suuremmaksi kuin etuuden perusteena oleva nettopalkka. Tämä on kuitenkin poikkeuksellista, sillä pääsääntöisesti eri etuuksissa päivärahan taso suhteessa palkkaan on määritelty kussakin etuuslaissa tietyksi suhteelliseksi osuudeksi palkasta.

Tarkoituksenmukaista on, että työstä saa paremman toimeentulon kuin sosiaaliturvasta. Jos bruttoansioden perusteella määräytyvissä päivärahaetuuksissa ei otettaisi huomioon mainittuja palkasta perittävien työntekijämaksujen ansiotasoa alentavaa vaikutusta, sosiaalivakuutusetuuden taso jäisi vinoutuneeksi palkasta saatavaan tuloon nähden. Työntekijämaksujen ansiotasoa alentava vaikutus esitetään otettavaksi huomioon päivärahaetuutta huomioitaessa. Tämä toteutettaisiin nykyiseen tapaan vähentämällä päivärahaetuuden perusteena olevasta työtulosta tai päivärahaetuudesta tietty prosenttiosuus, joka vastaisi suuruudeltaan työntekijältä perittävien lakisääteisten maksujen ansiotasoa alentavaa vaikutusta. Eri päivärahaajärjestelmissä tehty vähennys on ollut määrältään työntekijämaksujen yhteismäärän suuruinen tai yhteismäärää pienempi.

Esityksessä ehdotetaan, että vuonna 2003 työtuloihin perustuvissa sosiaalivakuutusetuksissa työntekijämaksuja vastaavana osuutena tehtävän vähennyksen suuruus olisi 4,8 prosenttia. Palkansaajilta perittävä työeläkemaksu on vuodesta 1993 noussut tasaisesti lukuunottamatta vuosia 2001 ja 2002. Pitkällä aikavälillä maksun on arvioitu edelleen kasvavan. Työttömyysvakuutusmaksussa on ollut suuremmat vaihtelut ja maksujen on arvioitu edelleen alenevan tulevina vuosina. On arvioitu, että pidemmällä aikavälillä maksujen yhteismäärä kasvaisi työeläkema-

sun nousun johdosta noin seitsemään prosenttiin.

Vähennys tehtäisiin verotuksessa todetuista tai arvioiduista työtuloista ja se otettaisiin huomioon vuonna 2003 alkavien päivärahojen perusteena olevissa työtuloissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella tarkemmin säädettäisiin vähennyksen tekemisestä eri etuuksissa. Asetuksella on tarkemmin säädettäisiin vähennyksen tekemisestä työttömyysturvalain ja tapaturmavakuutuslain perusteella maksettavissa päivärahoissa sekä sairausvakuutusjärjestelmän mukaisissa ja kuntoutusrahalain mukaisissa päivärahoissa.

3. Esitykseen liittyvät selvitykset

Sosiaali- ja terveysministeriö on 1.3.2000 asettanut kolmikantaisen työryhmän selvittämään, miten palkansaajilta perittävä työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu voitaisiin ottaa huomioon pysyvällä tavalla lainsäädännössä. Työryhmä on 29.3.2001 julkaisemassaan loppuraportissa (STM 2000:31) esittänyt järjestelmän kehittämistä koskevia vaihtoehtoisia malleja sekä vähennysjärjestelmän kehittämisestä että siitä luopumisesta. Työryhmä ei ollut yksimielinen siitä, kuinka järjestelmää tulisi kehittää.

Työryhmässä edustettuina olevien tahojen näkemykset työntekijämaksujen vähennysjärjestelmästä erosivat merkittävästi toisistaan. Työryhmällä ei ollut yhteistä näkemystä järjestelmän kehittämisen keskeisistä linjauksista.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Työntekijäin eläkemaksua ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua vastaavan 4,8 prosentin suuruisen vähennyksen huomioon ottamisen päivärahojen perusteena olevissa työtuloissa arvioidaan vähentävän sairaus- ja vanhempainrahamenoja sekä kuntoutusrahamenoja yhteensä noin 50 miljoonalla eurolla kokonaismenotasossa. Vastaavasti työttömyyspäivärahamenot mukaan lukien vuorottelukorvaukset ja koulutuspäivärahat olisivat arviolta noin 45 miljoonaa euroa suuremmat,

jollei sanottua vähennystä tehtäisi.

Jos vuonna 2003 maksuun tulevissa uusissa päivärahoissa ei tehtäisi esitettyä vähennystä sairausvakuutuksen osalta menonlisäys vaikuttaisi täysimääräisesti valtion menoja lisäävästi. Menonlisäys toteutuisi sitä mukaan, kuin uusia päivärahoja myönnettäisiin. Vuonna 2003 vaikutus olisi noin 80 prosenttia kokonaismenolisäyksestä.

Työttömyysturvan osalta vuodesta 1999 voimassa olleen rahoitusjärjestelmän mukaan valtio maksaa peruspäivärahaa vastaavat menot, joten ansio-osan menonlisäyksellä ei ole vaikutusta valtion menoihin. Sen sijaan menonlisäys vaikuttaisi täysimääräisesti työntekijien ja palkansaajien maksettavaksi tulevien työttömyysvakuutusmaksujen tasoon. Maksutasossa vaikutus olisi 0,05 prosenttia. Menonlisäys toteutuisi sitä mukaan, kuin uusia päivärahoja maksettäisiin. Vuonna 2003 vaikutus olisi noin 40 prosenttia kokonaismenolisäyksestä.

4.2. Vaikutukset edunsaajiin

Ehdotettu 4,8 prosentin vähennys olisi saman suuruinen kuin vuonna 2002 voimassa ollut vähennys. Edunsaajien asema ei siten muuttuisi esitetyn vähennyksen seurauksena verrattuna edellisiin vuosiin.

Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottaminen 4,8 prosentin suuruisena päivärahaperusteissa merkitsee käytännössä sitä, että ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha alenee 500—2 000 euron suuruisilla kuukausituloilla 0,5—2 eurolla ja 2 250—5 000 euron kuukausituloilla noin 1—2,2 eurolla. Vähennyksen vaikutuksia arvioitaessa on oletettu, että ansiosidonnaisen päivärahan ansio-osuus olisi 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta.

Sairauspäivärahan, vanhempainpäiväraho-

jen ja kuntoutusrahan osalta vaikutus olisi enimmillään noin 2,55 euroa päivältä 40 000 euron 25 000 euron vuosituloilla vaikutus olisi 2,80 euroa päivältä ja 15 000 euron vuosituloilla 1,70 euroa päivältä. Alle 26 000 euron vuosituloilla ehdotus alentaisi päivärahan tasoa noin 4,8 prosentilla, 26 000—40 000 euron vuosituloilla noin 3 prosenttia ja sitä suuremmilla vuosituloilla noin 2—3 prosenttia.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä.

6. Muita asiaan vaikuttavia seikoja

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

7. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

8. Säättämismenettely

Tämä hallituksen esityksen sisältämä lakiehdotus ei heikennä vakuutettujen asemaa. Vähennys ehdotetaan vahvistettavaksi saman suuruiseksi kuin vuonna 2002 voimassa oleva vähennys. Näin ollen lakiehdotus voidaan käsitellä normaalissa lainsäätämismenettelyssä.

Edellä ehdotetun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 §

Jos laissa tai asetuksessa säädetään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteessa saadut työtulot, näistä työtuloista tai maksettavasta etuudesta on vuonna 2003 vähennettävä 4,8 prosenttia.

2 §

Tarkemmat säännökset työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eri etuuslajeissa annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

3 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2003.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*